

Goran Filipi
Pula

ORNITONIMI U RUKOPISNOM RJEČNIKU FRA JOSIPA JURINA

UDK: 801.312(=862:=71)

Rad primljen za tisak 5.11.1998.

Čakavska rič, Split, 1999, br. 1

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Vladimir Skračić, Vojmir Vinja

U članku se raspravlja o ornitonimima koje je fra Josip Jurina uvrstio u latinsko - hrvatsko - talijanski rječnik koji se kao rukopis čuva u franjevačkom samostanu sv. Lovre u Šibeniku. Rukopis je napisan koncem XVIII. st. i obuhvaća tri sveska od ukupno oko 2600 stranica. Drugi i treći svezak su neka vrst pomagala uz prvi svezak. Nazivlje o kojem se ovdje razglaba pocrpio je i ustupio nam mr. Jadran Kale, kustos županijskog muzeja u Šibeniku, na čemu mu od srca zahvaljujemo.

Kako je u rukopisu latinski jezik ishodišni, tako se i u ovom radu građa navodi abecednim redom latinskih natuknica iza kojih u zagradi slijedi kratica izvora (ako je naveden) a zatim tumačenja na hrvatskom i, ako ima, na talijanskom jeziku. Hrvatski se ornitonimi abecednim redom navode u dodatku ovoga članka. Ornitonimi, i latinski i hrvatski i talijanski, navode se onako kako nam ih je posredovao mr. Kale. J. Kale je u uglatim zagradama predložio rekonstrukciju nečitkih slova, dok je upitnikom ili uskličnikom u običnoj zagradi izrazio nepouzdanost odnosno pouzdanost nekoga navoda.

Cilj je ovoga rada bio prije svega utvrditi semantičku podudarnost latinskih i hrvatskih naziva za ptice u Jurinovom rječniku, a samo se usput detaljnije raspravlja o nekom zanimljivijem hrvatskom ili latinskom ornitonimu. Da bismo postigli zadani cilj fratrovu smo građu uspoređivali s osobnom građom i onom iz literature kojom raspolazemo a tiče se hrvatske, latinske i talijanske ornitonimije. Posebnu smo pozornost posvetili najstarijem hrvatskom rječniku puno poznatijeg Šibenčanina Fausta Vrančića. Sustavni se nazivi navode dosljedno prema SR.

1. **acanthis, -idis**, f. (Plin.) gardelin.

Oblik *gardelin* romanskog je podrijetla, iz nekog mletačkog idioma: *gardelin* (BOE 300). Oblici tipa *gardelin* (ili hibridizirani na domaći dočetak) prema našim istraživanjima jedini su nazivi za tu pticu u svim istarskim idiomima: hrvatskim, slovenskim i talijanskim. U ostalom hrvatskom prostoru također su dosta česti. Hirtz, uz tri oblika sa stranim dočekom (*gardelin*, *grdelin*, *gvardelin*), bilježi i više fonetskih i/li hibridiziranih inačica: *gardej*, *gardelac*, *gardelčić*, *gardelac*, *gardelić*, *gradelac*, *gradelčić*, *gradelec*, *gradelka*, *grdelac*, *grdelić*, *gardelinčić*, *grdelinuša*, *grdelj*, *grdeljac* (H 17, s. v. *Carduelis carduelis*). Etimologiju nalazimo u lat. *carduus* "češljuga", REW 1687. Češljuga je biljka kojom se ptica najradije hrani. Ista je biljka dala i poticaj za hrvatske nazive tipa *češljugar*:¹ *češljigar*, *češljigarka*, *češljikar*, *češljuga*, *češljugac*, *češljugar*, *češljugarac*, *češljugarica*, *češljugarka* (H - loc. cit.). I latinski ornitonim koji navodi Jurin također skriva sem "češljuga": *ācanthis* "nome di un uccello e di un'erba" (CAM 7); "1. cardellino, Plin.; 2. acantide, sorta di erba, Plin." (DIDL 12). Bit će da je ornitonim nastao prema grčkom modelu: ῥακανθίς, od ῥάκανθα "češljuga" (ANDR 18) - Senc uz ῥάκανθα navodi: "1. trn, bodljika. 2. egipatsko i indijsko drvo, vrsta bagrena, *Akazia Katechu*. 3. oštrljasta kost na kičmenici, stoga hrtenica sama. 4. čekinja. 5. domišljatost, *spinosa*." (SENC 26). Po Andréju prema grčkom je modelu i istoznačni ornitonim *acanthyllis, -idis* < grč. ῥακανθυλλίς, također od ῥάκανθα.

2. **accipiter, -tris**, m. (Cic.) jastreb, soko // sparrow, uccello di rapina.

Kod naziva za sokolovke teško je odrediti vrstu koju pojedini ornitonim pokriva. André ima *accipiter, tris* (ANDR 20), a u CAM 8 i DIDL 14 nalazimo *accipiter* "nibbio (dakle *Milvus* - op. autora), falco (dakle rod *Falco* - op. autora), sparrow (dakle *Accipiter nisus* - op. autora)". Čini nam se da je Divković naveo najpravičnije tumačenje za ornitonim *accipiter*: "jastrijeb ili soko, uopće ptica grabežljivica" (DIV 15). Nazivi tipa *jastreb* i *soko(l)* česti su u hrvatskom prostoru - označuju ili pojedine vrste sokolovki ili su pak u uporabi kao hiperonimi za sve sokolovke. V. i 60.

3. **acredula, aedon** ptica kalandra // calandra.

Oblik *aedon* nije sinonim prvog navedenog ornitonima za značenje koje se na ovom mjestu navodi, nego bi *acredula* mogla značiti i "slavuj" (v. ANDR 21) što je i jedino značenje naziva *aedon* (v. sljedeću natuknicu). Hrvatski i talijanski oblici odgovaraju velikoj ševi (*Melanocorypha calandra*) - Hirtz ima *kalandra* i *kolandra* (H 24, s. v. *Melanocorypha calandra*). Značenje latinskog ornitonima nije najjasnije. U CAM 11 nalazimo *ācrēdūla, ae* "civetta o calandra"; u DIDL 20 *acrēdūla* "nome di un ignoto uccello, forse civetta"; u DIV 21 *acrēdūla* "nekaka životinja kao prijevod grčke riječi ῥολορυών, kojoj se također ne zna značenje, već jedni misle da je veliki slavuj, pače žaba gatalica ili ćuk."

4. **aedon, -onis**, f. (Sen.) slavić // rusignuolo.

¹ To je naziv za *Carduelis carduelis* i u hrvatskom standardnom jeziku.

Nazivi za slavuja (*Erithacus megarhynchos*) tipa *slav-* prevladavaju u hrvatskim dijalektima: *slava, slavak, slavej, slavelj, slavic, slavica, slaviček, slavičica, slavić, slavićak, slavja, slavje, slavjo, slavka, slavlić, slavlja, slavno, slavuj, slavujak, slavujica, slavujić, slavulj, slavuljče, slavuljić, slavuljica, slavur* (H 24, s. v. *Luscinia megarhynchos*). Prema našim istraživanjima taj je tip jedini u hrvatskim i slovenskim istarskim idiomima - isto je i u štokavskom (crnogorskom) govoru u Peroju i u istrorumunjskom; usput, u istromletačkom i istriotskom svi su nazivi tipa (*luzinjol/ruzinjol*, osim u Draguču gdje rabe posuđenicu iz hrvatskoga *slavić*). Oblik ima i F. Vrančić, *Szlavich* (VRA 58, s. v. *Luscinia*). Što se latinskog ornitonima tiče bilježe ga i André, *aēdōn*, *-ōnis* (ANDR 22) i Bianchi i Lelli, *āēdōn*, *aedōnis* "usignolo" (DIDL 39). Riječ je o posuđenici iz grčkoga: ἄηδών, ὄως "slavuj" (SENC 15).

5. **aegithus**, -i, m. (Plin.) kroguljin(a)c.

I još jedna grčka posuđenica u latinskoj ornitonimiji: "*aegithus*, -ī, m.: Transcription du grec ἀΐγιθος, d'origine inconnue." (ANDR 23). Riječ je o dugorepoj sjenici (*Aegithalos caudatus*). Hrvatski nam ekvivalent nije najjasniji jer za nj ne nalazimo paralela u hrvatskim govorima, a taj sem nije iskorišten ni u romanskim - barem prema literaturi s kojom raspoložemo. No, u pučkoj nomenklaturi nije nemoguće jako malu pticu (kao što je dugorepa sjenica) nazvati prema nekoj većoj ptici ili čak životinji (npr. *bāk* "Troglodytes troglodytes" - u Istri). No, bez paralela denominacijskoga tipa ne može se ništa pertinentnije zaključiti.

6. **alauda**, -ae, f. (Var.) vidulinka, čvrljuga, srdanica, tica koja ima huhor od pera na glavi, bahuljača.

Nazivi za ševu (*Alauda arvensis*) tipa *vidulinka* česti su u Dalmaciji. U ARJ XX/839 nalazimo *vidulinka* za Poljica i umanjenicu *vidulinčica*. Hirtz navodi *vidulinka, fidulinka* i *viduljaka* ali za ševu krunicu (*Lullula arborea* - H 24). Nazivi tipa *č(š)vrljuga* rasprostranjeni su diljem hrvatskih prostora: *čaprljuga, čavrljuga, čeprljuga, čeprljužica, čevrljuga, čevrljugica, čevrljužica, čvrljuga, čvrluga, šavrljuga, ševerljuga, ševrljuga, šovrljuga, švrljuga* (H 14, s. v. *Alauda arvensis*). U ARJ XVI uz *srdanica* "ševa" stoji: "Samo u rječniku Bellinu (Iodola, uccello noto; alauda; vidulinka, srdanica, kukuljava, buhuljača²) i u Votigijinu (Iodola, Lerche)." Uz *bahuljača* čitamo: "alauda, ševa, ševrljuga, samo u rječnicima Bellinu (442^b) i Stulićevu - korijen bas, zujati." (ARJ I/154 - na istoj stranici i umanjenica *bahuljačica*). Nazivi tipa *bahuljača* u Hrvatskoj označuju uglavnom kukmastu ševu (*Galerida cristata*): *babuljača, bahuljača, bahuljačica, bauvača, bavujača, bavulj, bavuljača* (H 22). U ANDR 24 nalazimo *ālauda*, -ae; u CAM 34, DIDL 59 i DIV 65 *blauda*, sve u značenju "ševa". V. i 48.

7. **alauda, galerita** čvrljuga // allodola.

V. prethodnu natuknicu.

8. **alcedo, alcion** morski slavić // alcione.

² U Rječniku nema oblika *s u* nego samo *s a*.

V. sljedeću natuknicu.

9. **alcyone, -es**, f. (Virg.) slavić morski, ptica kovač.

André uz *alcyōn, -onis* piše: "Emprunt au gr. ἄλκυών, d'origine inconnue." (ANDR 25). Na istom mjestu André navodi i oblik *halcyōn* za koji veli da je paretimološki: "La forme ἄλκυών est due à une false étymologie d'après ἄλξ, s'agissant d'un oiseau marin." Raščlanjajući navode klasičnih pisaca André zaključuje da je riječ o vrsti *Alcedo atthis* (vodomar). Priređivač ARJ V/405, s. v. *kòvâc* ad d. veli "ovako se zovu različne vrste ptica u različnijem krajevima, i to već od XVI vijeka (ne znam za koju vrstu)" - na istom mjestu nalazimo i potvrdu da oblik *kovač* pokriva i vrstu *Alcedo ispida* (dakle *Alcedo atthis*). Za drugi hrvatski ornitonim koji navodi Jurin potvrdu nalazimo u Vrančića: *Szlaulich morzki* (VRA 6, s. v. *Alcedon*) - da je riječ upravo o vodomaru govori nam talijanski ekvivalent *Pionbino* - i u ARJ XV/466 gdje se pod b. za *slavić* daje i značenje "vodomar". Hirtz nema u našem značenju. Za *kovač* v 45.

10. **anas** patka, ptica vodena // anitra.

Dobro poznat ptičji rod - i u latinskom, i u hrvatskom, i u talijanskom - pa gornje hiperonime ne moramo podrobnije objašnjavati.

11. **anthus, -i**, m. nika ptica koja pričinja konjski glas.

Jurin nije našao hrvatski ekvivalent, a ne ćemo ni mi. Premda uz ovu natuknicu ne navodi izvor, opis je vjerojatno naveo prema latinskim prijevodima Aristotelovih spisa koji za tu pticu veli da oponaša glasanje konja. Mnogi su se bavili određivanjem latinskog ornitonima o kojem razglabamo. F. Robert npr. predlaže kao moguće rješenje žutu pastiricu (*Motacilla flava*) - opširnije u ANDR 30/31, s. v. *anthus, -ī*. Problem je u tomu što se ni jedna poznata ptica ne glasa poput konja. Većina onih koji su se bavili utvrđivanjem latinskoga ornitonima tražili su ili pticu koja se doista glasa manje-više poput konja³ ili pak pticu koja je u stanju imitirati konjski glas. U pučkoj nomenklaturi realnost vrlo često nije najbitnija. Kao primjer navodimo slovenski ornitonim *siva kobila* (BEZ II/51 - za Kras) koji označuje vugu (*Oriolus oriolus*). Doista je teško pronaći nekakve sveze između vuge i kobile - no ovaj je slučaj čini se ipak moguće riješiti. Naime u slovenskoj se verziji Brehmove knjige o životinjama raspravlja i o nazivu *kobilar*⁴ gdje uz ostalo stoji: "Pravijo, da so mu naredli ime po klicu, ki se glasi: 'siv kobil'." (BREHM's 272) - ne moramo posebno naglašavati da se to isto glasanje u nekim drugim krajevima doživljava sasvim različito.

12. **apiastra, -ae**, f. srpokril (?), ptica koja jide čele.

Kale s pravom stavlja upitnik uz hrvatski ornitonim. Oblici tipa *srpokril* označuju naime čiope (vrste *Apus apus* i *Apus melba*), zbog karakterističnih srpolikih krila: *srpokril, srpić, srpokrila lasta* (H 24, s. v. *Micropus apus*). Priređivač ARJ XVI/320 navodi *srpokril*

³ Imamo međutim pticu koja se glasa poput mačke (doista uvjerljivo mijauče). To je vivak (*Vanellus vanellus*), ptica čiji nazivi u nekim istarskim idiomima uobličuju sem "mačka": *gàta, mǎčak*.

⁴ Mi smo u slovenskoj Istri zabilježili *kobilár* u Šmarjama i *kobilar* u Gračišču.

prema Hirtzu. "Ptica koja jide čele" može biti samo pčelarica "Merops apiaster", a da je riječ upravo o njoj govori nam latinski ornitonim. U značenju "Merops apiaster" i André ima *apiastra*, -ae (ANDR 31).

13. **aquila** oral, Komar s orlom, a mrav s lavom, /Niko poroda ne izvede // aquila.

Uz etimologiju za tal. *aquila* u DEI 262 i DELI 67 za latinski se etimon veli da je nepoznata postanja, dok ga André povezuje s grčkim ἰαετός "ptica"⁵: "Désigne les différentes espèces d'aigles et traduit le gr. ἰαετός." (ANDR 32, s. v. *aquila*, -ae). Bilo kako bilo, u redu sokolovki (Falconiformes) još jedna vrsta, i to nedvojbeno, potječe od znač. "ptica": riječ je o nazivima tipa *pojana/pujana* koje smo zabilježili u svim istarskim govorima za škanjca (Buteo buteo) - v. IO 86, s. v. Falconiformes). Oblici tipa *orao* rasprostranjeni su diljem Hrvatske: *or*, *ora*, *oraj*, *oral*, *orao*, *orej*, *orla*, *orlaš*, *orle*, *orleš*, *orlešina*, *orletina*, *orlič*, *orlica*, *orlin*, *orlo*, *orlov*, *orlovica*, *orlović*, *orlušica*, *orlušić*, *orlušika*, *orlušina*, *oro*, *orov* (H 18, s. v. *Aquila*). Vrančić ima *oràl* (VRA 9, s. v. *aquila*).

14. **ardea** čaplja // aghirone.

Vrančić nema. Hirtz za sivu čaplju (*Ardea cinerea*) bilježi *plava čaplja*, *siva čaplja*, *sivasta čaplja* (H 16).

15. **asio**, -onis, m. (Plin.) vrsta kukviže // assivolo, uccello notturno.

Ne nalazimo potvrde za latinski ornitonim, pa se moramo ograničiti na hrvatski i talijanski. Talijanski oblici *assiuolo*, *assiuolo* označuju uvijek ćuka (*Otus scops*), dok se hrvatski tipa *kuk(u)viža* i sl. rabe za sivoga ćuka (*Athene noctua*): *huhvježa*, *kukviža*, *kukvježa*, *kukveža*, *kukviza*, *kukvizuza*, *kukviža* (H 16, s. v. *Athene noctua*). Kad bismo se trebali odlučiti za jedno značenje leme *asio*, izabrali bismo svakako ono do kojega smo došli s pomoću talijanskog ekvivalenta. Očigledno je da Jurin nije najsigurniji pri prevođenju pa ne kaže *kukviža*⁶ nego *vrsta kukviže* - zna dakle da nije precizan, tj. svjestan je da je riječ o nekom ćuku ali nije siguran kojem.

16. **asterias**, -ae, m. (Plin.) vrsta tice, vrsta nikog sokola // laniere.

Latinski ornitonim nije pravilno određen. Tal. naziv *laniere* koji nam se daje kao ekvivalent prema DEI 2163 je zapravo pridjev ornitonima *lanario* koji označuje krškog sokola (*Falco biarmicus*): "*lanière* agg.; di una specie di falcone di cattiva qualità". U istom rječniku, na str. 2159, saznajemo da je ornitonim *lanàrio* "specie di falco, endemiteco anche in Italia" prvi put zabilježen u XIX. st.; autori ga uspoređuju sa starofrancuskim *lanier*⁷ i katalanskim *llaner* "sorta di falco". I André se pozabavio Plinijevim ornitonimom: "Nom d'une des trois espèces du héron dans Plinie: *ardioliarum tria genera, leucon, asterias, pelion*" (ANDR 34). Naziv *asterias*, -ae označuje dakle u Plinija neku čaplju, a ne sokola. Što se pak postanja latinskog ornitonima tiče: "Transcription du gr. ἰαστερἰας (Aristote, Callimaque, etc.)" (ANDR, loc. cit.).

⁵ Senc navodi ἰαετός u znač. "orao", uz napomenu da je srodno s lat. *avis*.

⁶ Nazive toga tipa uvrstio je i s.v. *noctua* (v.64.)

⁷ U standardnom francuskom *lanier* je svračak (*Lanius*) - PUT 478.

17. **atricapilla** (Fest.) vrsta neke tice // capinero.

U talijanskim dijalektima nazivi tipa *capinero* (i kao dijelovi sintagmi) označuju uglavnom crnoglave sjenice (Paridae) i cvrkutuše (Sylvinae). André ima dva oblika: *atricapilla*, *-ae* i *atricapellus*, *-ī* (...): "*Melancoryphi genus auium quae latine uocantur atricapillae, eo quod summa earum capita nigra sint*" (ANDR 35) - lat. *atricapillae* André tumači kao "*mésanges à calotte noire*", pa se, ako to značenje prihvatimo kao jedino moguće, rješenje ornitonima o kojem razglabamo suzuje samo na crnoglave sjenice: npr. crnoglava sjenica (*Parus palustris*), jelova sjenica (*Parus ater*), velika sjenica (*Parus major*), a isključuje crnoglave cvrkutuše: crnokapa grmuša (*Sylvia atricapilla*), velika grmuša (*Sylvia hortensis*), crnoglava grmuša (*Sylvia melanocephala*).

18. **avis externa** karža, karžulja ptica // strana, uccello.

Ne nalazimo potvrdu za latinski ornitonim. Tip "strana ptica" nije neobičan u ornitomenklaturi: u istarskim smo romanskim govorima zabilježili više naziva određenih pridjevom *forešt(o)* "stran" (ponekad u opoziciji s *noštran* "domaći"), a i izvedenicu od tog pridjeva, *foreštjer* "*Fringilla montifringilla*". Ako je fratar pravilno preveo sintagmu na hrvatski i talijanski, riječ je o trčki (*Perdix perdix*). Hirtz s. v. *Perdix perdix* ima *jarebica krža*, *jarebica kržica*, *jarebica kržulja*, *krljuža*, *krža*, *kržica*, *kržulja* (H 27).

19. **bubo**, **-onis**, m. (Virg.) jeina, jei, sova, soha, bukoč.

Prema opisima klasičnih autora André za ornitonim *būbō*, *-ōnis* (ANDR 45) zaključuje da je riječ o najvećoj sovi, dakle o ušari (*Bubo bubo*). Za *Bubo bubo* u hrvatskim su govorima u uporabi i nazivi tipa *jeina*, *jei* i *bukoč* - *búka*, *bukač*, *bukavac*, *bukoč*, *buktavica*, *jehina*, *jeina*, *jej*, *jeja*, *jejić*, *jejina*, *jejna*, *jevina* (H 16, s. v. *Bubo bubo*) - dok se ornitonimi tipa *sova* rabe uglavnom za sovke iz roda *Strix*: *sofa*, *soha*, *sohura*, *sova* (H 30, s. v. *Strix*). U Vrančićevu rječniku s. v. *Bubo* (str. 14) nalazimo *Yey*, a s. v. *Noctua* (str. 66) i *Vlula* (str. 115) *szova* - iz talijanskih ekvivalenata, koji bi trebali biti najpouzdaniji u Vrančićevu rječniku (jer je talijanska ornitonimija već jako jako dugo ustaljena i manje-više jednoznačna i jer je Vrančić talijanski poznao sigurno puno bolje nego ostale njemu strane jezike u rječniku) možemo utvrditi da je *Bubo* ušara (tal. *dugo* = *Bubo bubo*), *Noctua* sivi ćuk (tal. *nottola* = *Athene noctua*) i *Vlula* šumska sova (tal. *alocco* = *Strix aluco*). Bilo kako bilo, sovke su izuzetno slične ptice pa se u pučkoj nomenklaturi nazivlje za njih redovito miješa, što svakako valja uzimati u obzir pri određivanju pojedinih pučkih ornitonima u svim jezicima.

20. **bubo** je(j)ina, bukoč // barbagiani⁸.

V. prethodnu natuknicu. Talijanski ornitonim označuje kukuviju (*Tyto alba*), vrstu koja je dosta različita od drugih pa se nazivi za nju uglavnom ne miješaju s nazivima za druge međusobno jako slične vrste, dok latinski naziv pokriva uglavnom veće sovke, sovke s "ušima" (ANDR 45, s. v. *bubo*).

⁸ Nije jasno je li pogreška fratrova ili prepisivačeva - u 94. piše *barbagianni*.

21. **bubo, alucus** jeina, ptica noćna // allocco, uccello notturno.

V. prethodnu natuknicu.

22. **buteo** vrsta nike kobne tice // vozzacchia, poiana.

Riječ je o sokolovki škanjcu (*Buteo buteo*) koju nema ni Vrančić u svom rječniku.

23. **carduelis, -is**, m. (Plin.) gardelin // cardellino; ravarino.

Vrančić na str. 17 ima *Carduelis* ali ne daje hrvatski ekvivalent (za tal. navodi *gardelino*). U ANDR 49 i CAM 92 zabilježeno je *carduēlis, -is*, u DIDL 193 *cardūēlis, is*. Češljugar je ptica koju se ne može zamijeniti ni za jednu drugu, nadasve zbog izrazite crvene boje oko kljuna koju imaju i ženke i mužjaci. V. i 1.

24. **carduelis** staglin ptica // cardellino, e cardello.

V. prethodnu natuknicu. Hirtz ima *staglic, staglic, staglicuša, staglin, staglinić, stagljica, stagljic* (H 17, s. v. *Carduelis carduelis*).

25. **cassita, -ae**, f. (Plin.) ludulinka // lodola.

Faust Vrančić s. v. *Cassita* kao hrv. ekvivalent navodi *vahulyac fa*⁹, a kao tal. *capeluda*¹⁰. U DIDL 197 nalazimo *cassita, ae*, a André na str. 50 ima oblik *cassita, -ae* za koji prema opisima ptice u klasičnih pisaca zaključuje da je riječ o ševama koje imaju kukmicu, vrstama *Alauda arvensis* (poljska ševa) i *Galerida cristata* (kukmasta ševa). Što se kukmice tiče naziv bi doduše mogao pokrivati i sve ostale ševe jer sve one imaju kukmicu, samo je neke mogu tako skupiti da se ne vidi - inače, u kukmaste je ševe kukmica najuočljivija i ne može se skupiti. Jurinov ornitonim Hirtz ne bilježi, nema ga ni u ARJ, a ni mi ga u Istri nismo zapisali. Riječ je dakako o hibridnoj iskrivljenici nekog mletačkog naziva tipa *lodola* - možda prema *vidulinka* (v. 5.).

26. **chelidon, -onis**, f. (Cic.) lastovičica // rendinella.

U ANDR 53 doznajemo da je *chelidōn, (-onis)* "un simple transcription du grec: *hirundines... quas Graecas celidonas uocant. Dans Cicéron*" - grč. *χελιδών, όνος* "hirundo, lastavica" (SENC 1002). U CAM 100 i DIDL 219 imamo *chēlidōn, chelidōnis* "rondine" odnosno "rondinella" a Divković navodi *chēlidon, -ōnis* "lastavica". Jurin se uz ovu pticu odlučio za umanjenicu, vjerojatno prema talijanskom uzoru. Nazivi tipa *lasta(vica)* prošireni su diljem hrvatskoga prostora. Tip *lasta(o)vica* kao umanjenica funkcionira i u istarskim hrvatskim govorima, također pretpostavljamo prema istromletačkim nazivima tipa *rondinela*.

27. **cicuma, -ae**, f. (Fest.) ćuk // civetta uccello.

André je proučavanjem klasičnih tekstova utvrdio da ornitonim *cicuma, -ae* (str. 56) označuje sivoga ćuka (*Athene noctua*). Nastao je prema nekom grčkom ornitonimu tipa

⁹ V.5.

¹⁰ Mletački: *capeluda* (VOV 51). Usp. tal. *capelluta* "lodola col ciuffo" (DEI 742).

κῖκυμος ili sl. Nazivi tipa *ćuk* uobičajeni su u hrvatskim pučkim terminologijama za manje sovke, a najčešće označuju upravo vrstu *Athene noctua*.

28. **ciris, -idis**, f. (Ovid.) srdanica, vidulinka, bahuljača // lodola, uccello.

André zaključuje da je prema Ovidijevim opisima nemoguće utvrditi točno značenje ornitonima *ciris, -is* gr. *κεῖρις* (ANDR 57). Ovidijev naziv, *ciris, (cir)is* nalazimo u CAM 107: "gazza bianca (uccello marino)" - dakle njorka (Alca torda); u DIV 191: "cirida, nekaka morska ptica, u koju se Scila, kći Nizova (Nisus) pretvorila"¹¹; u DIDL 234: "ciri, uccello marino". Jedino je dakle sigurno da se misli na neku vodenu pticu, dakle nikako ševu kako bi htio Jurin. Za hrv. nazive koje navodi fratar v. 6.

29. **coccyx, -igis**, m. (Plin.) kukavica

I André navodi ovaj Plinijev naziv za kukavicu, *coccyx, -ygis*: Transcription du grec *κοκκυξ* dans Pline." (ANDR 58). Oblik *kukavica* je i standardni hrvatski termin za vrstu *Cuculus canorus*. U svim jezicima svijeta za kukavicu prevladavaju onomatopejski nazivi koji potječu od njezina karakteristična pjeva: *ku-ku*: "Since onomatopeia involves an intrinsic resemblance between name and sense one would expect such formations to be similar in different languages. This is actually so in many cases, best known among them the names of the cuckoo which are closely parallel in a large numbers of idioms: French *coucou*, Spanish *cuchillo*, Italian *cuculo*, Rumanian *cucu*, Latin *cuculus*, Greek *κόκκυξ*, German *Kuckuck*, Russian *kukushka*, Hungarian *kakuk*, Finnish *käki*, etc." (ULL 85, 86). U Hirtzovom popisu od mnoštva naziva samo pet ih nije potaknuto tim semom: *pivaljka, pjevačica, pjevaljka, sklapalica* (H 20, s. v. *Cuculus canorus*).

30. **columba, -ae**, f. golubica.

Premda je riječ o imenici ž. r., koja doduše znači i golubovu ženku, bolje je bilo odrediti natuknicu kao "golub", a pravi bi ekvivalent bio "golubica; općenito golub". André kao jednu lemu navodi i muški i ženski rod: *columba, -ae, columbus, -i* (ANDR 58). Vrančić ima samo m. r.: *columbus* (za hrvatski daje oblik *golub*), a ostali rječnici kojima se služimo u oba: *cōlumba, ae* "colomba", *cōlumbus, i* "colombo, piccione" (CAM 116); *cōlumba, ae* "colomba, colombo", *cōlumbus, i* "colombo, colomba" (DIDL 258); *cōlumba, ae* "golub, golubica", *cōlumbus, i* "golub, uopće golub, golubica" (DIV 204). Općeslavenski ornitonim tipa *golub* rasprostranjen je i diljem Hrvatske.

31. **corax, -acis**, m. (Cic.) gavran // corvo.

I hrvatski i talijanski naziv u potpunosti odgovaraju latinskom ornitonimu. André uz *corax, -acis* piše: "D'abord transcription, puis emprunt limité de *κόραξ*, nom grec du corbeau, de même étymologie que *coruus, cornix* et grec *κορώνη*" (ANDR 60). U DIDL 357 čitamo *cōrax, corācis* "corvo", a u DIV 252 *Cōrax, ācis* "Koraks ime grčkom retoru, Sirakužaninu; i u igri riječima gavran, misleći na *κόραξ*". Oblici tipa *gavran* za *Corvus*

¹¹ Usput: u nekoj drugoj inačici priče pretvorila se u ribu.

corax prošireni su diljem Hrvatske: *garvan*, *gavran*, *gavranak*, *gavranina*, *gavranka*, *gravljan*, *gravran* (H 19, s. v. *Corvus corax*).

32. **cornix, -icis**, f. (Virg.) vrana // cornice¹².

Latinski ornitonim označuje vrana (*Corvus corone*), obje podvrste, sivu i crnu (*Corvus corone cornix* i *Corvus corone corone*). Ornitonim *cornix* i Vrančić je uvrstio u svoj rječnik; kao hrvatski ekvivalent daje *vrana*, a kao talijanski *cornacchia*. U CAM 152 i DIDL 358 nalazimo *cornix, cornīcis* "cornacchia"; a u DIV 254 *cornix, īcis* "vrana". Uz *cornīx, -īcis* André nudi i etimologijsko rješenje: "Étymologiquement, *cornix* se rattache au gr. κορώνη "corneille", κόραξ "corbeau", à lat. *coruus*, termes expressifs onomatopéiques en *kro-/kor-*, cf. *crōcio* "croasser". Il a disparu des langues romanes, remplacé par le dérivé *cornīcula* et par *cornācula*." (ANDR 61). Na istom mjestu André dopušta i da "*cornix* correspond aussi au gr. κορώνη θαλάσσια (ou seulement κορώνη) qui, depuis Homère (...) désigne un oiseau de mer, bien décrit par Arrien (...), en qui on reconnaît maintenant le puffin yelkouan (*Puffinus puffinus yelkouan*), sous-espèce méditerranéenne (de Marseille à l'Asie Mineure) du puffin des Anglais (*Puffinus p. puffinus*)." Nazivi tipa *vrana* za *Corvus corone* (i obje podvrste) obični su u hrvatskim govorima.

33. **corvus, -i**, m. (Cic.) gavran // corvo.

V. 20. U ANDR 62 nalazimo *coruus, -ī*; u CAM 154 i DIDL 364 *corvus, i* "corvo", a u DIV 256 *corvus, i* "gavran".

34. **corydalis, -i** m. (Virg.) bahuljača // lodola.

V. 6. Za *corydalis, -ī* André piše da je "emprunt, ou peut-être seulement transcription du grec κορυδαλ(λ)ός." (ANDR 63). Na istom mjestu, prema Marcellusu, navodi: "*corydalis avis, id est quae alauda uocatur*."

35. **coturnix, -icis**, f. (Plin.) pripelica, prepelica // guaglia; coturnice.

Prema talijanskim ekvivalentima riječ je o dvije vrste, o prepelici (*Coturnix coturnix*) i jarebici kamenjarki (*Alectoris graeca*): u oba ta značenja lat. ornitonim *cōturnix, coturnīcīs* "quaglia, coturnice" nalazimo u CAM 154. Ostali imaju samo značenje "prepelica": *cōturnīx, -īcis* (ANDR 63), *cōtūrnix, īcis* (DIV 257), *cōturnix, coturnīcis* "quaglia" (DIDL 365). Prema našim podacima za Istru nazivi se za te dvije ptice ne prepliću, a tomu nije tako ni prema podacima koje donosi Hirtz: *prepelica, prepelīcina, prepelīčić, prepelīčka, prepelīka, prepeoka, preperica, preprlica, pripelica, prpelica* (H 19, s. v. *Coturnix coturnix*). Vrančić uz lat. *coturnix* navodi hrv. *plepelicza* i talijanski *quaglia* (VRA 24). Asimilirane oblike (r-l → l-l) ima i Hirtz na navedenom mjestu: *plepelica, plipelica*.

36. **cuculus, -i**, m. (Hor.) kukavica // cuculo, uccello

V. 29. Vrančić uz *cuculus* za hrv. navodi *kukavicza* (VRA 25).

¹² Talijanski ornitonim spominje Petrarca; učena riječ (DEI 1114).

37. **curruca, -ae**, f. (Juv.) nika ptičica, koja goi tuje tiće za svoje // picciol uccello, che alleua gli altrui polli per suoi.

Nije nam poznata ptica koja uzgaja tuđe ptiće. Vjerojatno neka grmuša, ali ne možemo točnije utvrditi značenje jer u latinskim repertoarima kojima se služimo ne nalazimo ekvivalenta.

38. **cypselus, -i**, m. lastotica // rondine.

Latinski je ornitonim "transcription du grec κύψελος" (ANDR 65). Iz citata prema Pliniju koji André navodi uz *cypselus*, -ī vidljivo je da se nazivi za čiope (Apodiformes) i lastovice (Hirundinidae) miješaju još od najstarijih vremena: "apodes siue cypseli" (ANDR, loc. cit.); isto je stanje i u Istri - v. IO. U Hirtza ne nalazimo naziva tipa *lastotica*, nego samo *lastovica* (H 24, s. v. *Micropus apus* i *Micropus melba*).

39. **drepanis, -is**, f. (Plin.) drepan ptica // drepane uccello.

Ne nalazimo srodnih naziva ni za talijanski ni za hrvatski jezični prostor. Latinski je ornitonim grčkog podrijetla: "transcription du gr. δρεπαίς." (ANDR 67, s. v. *drepanis*). Grčki je ornitonim izveden iz δρεπάνη "srp, kriv mač" (SENC 227), pa je očito riječ o čiopama (*Apus apus*, *Apus melba*) koje imaju karakterističan srpoliki oblik sklopljenih krila. Usp. *kosir*, *kosirica*, *kosirić*, *kosjerić*, *srpić*, *srpokrola lasta* (H 24, s. v. *Micropus apus*).

40. **erythaceus, -i**, m. (Plin.) trlj, trstak, cijuk // patti rosso uccello.

Prema talijanskom ekvivalentu riječ je o crvendaću (*Erithacus rubecula*), dok prva dva hrvatska naziva označuju palčica (*Troglodytes troglodytes*): Hirtz ima *trćak*, *trtak* (H 32, s. v. *Troglodytes troglodytes*); mi smo u istarskoj čakavštini zabilježili *trlj* i *trlić*. Za *cijuk* ne nalazimo paralela u hrvatskim govorima. Ne vjerujemo da se igdje u Dalmaciji nazivi za palčica rabe i kao nazivi za crvendaća. Držimo da je fratar pogriješio jer se crvendaća i palčica u pučkoj nomenklaturi dovodi u "rodbinsku svezu", pa su nazivi za crvendaća često tipa "palčiceva punica". Mi smo u Istri zabilježili više naziva tipa *trličeva/trljeva punica*, a u Hirtza nalazimo *kraljeva punica*, *trkova punica*, *trtkova punica*, *vranjkova punica* (H 21, s. v. *Erithacus rubecula*)¹³. Premda u pučkoj taksonomiji postoji takav denominacijski tip (usp. *benin tac* "Troglodytes troglodytes" za ptice /IO 83/ i *ugorova mati* za ribe /JaFa 17.4.2./), skloniji smo vjerovati da je uzrok "rodbinskim odnosima" u nazivima o kojima razglabamo zapravo pučka etimologija. U Istri smo zabilježili mnogo naziva za *Erithacus rubecula* tipa *tašča/taščica* (ti su oblici češći u slovenskim govorima) čiji je sadržaj opet paretimološki shvaćen kao "punica". Dr. Metka Furlan (in litteris) izvodi slovenske oblike *tašča*, *taščica* od praslav. *ꙗtašьka* "ptica, ptičica". Nazivi tipa *tašča/taščica* oblikovali su se dakle od oblika u značenju "ptica, ptičica". Držimo da su i oblici tipa *punica* potekli od značenja "ptica". Na tu nam mogućnost ukazuje ornitonim *trljèva pùlica* koji smo zabilježili u hrvatskim govorima u Pačićima i Ližnjanu u Istri. Korijen drugoga dijela sintagme

¹³ U istu grupu spada i oblik *trtkuša* (H, loc. cit).

nalazimo u istrorumunjskom apelativu *pulj*, *pul*¹⁴ "ptica" < lat. **pŭllius*, REW 6826. Denominacijski tip nije ni rijedak ni neobičan: usp. *ptičak* "Regulus" (SKOK III/64 - za Kanižlić), *ŕŕć* "Passer domesticus" (Betina - sami zabilježili), *tička* "Hirundo rustica" (Šmarje - sami zabilježili). Zbog svega rečenog držimo da je do denominacije tipa "Troglodytes troglodytes" + *-ova* + *punica* došlo paretimološki tako što je *pulica* promijenjeno u *punica* vjerojatno i pod utjecajem ornitonima tipa *tašča*, *taščica* shvaćenih kao "punica"¹⁵. Latinskoga oblika nema u repertoarima kojima se služimo. U DIDL 557 navodi se, prema Pliniju, *ērithacus*, i "crvendać". André za ornitonim *erithacus*, *-ī* veli da je "transcription du gr. ἐρίθακος" (ANDR 68)¹⁶, a s pomoću klasičnih tekstova pretpostavlja da bi mogao označavati više vrsta (*Erithacus rubecula*, *Phoenicurus phoenicurus*,...) među kojima nema palčića.

41. **erithacus** trtkova punica, tica // pettorosso, uccello.

V. prethodnu natuknicu.

42. **falco, -onis**, m. soko, sivac // falcone.

V. 2. Hirtz za sivog sokola (*Falco peregrinus*) navodi *sivi soko*, *sivi sokolić*, *sivoper soko* (H 21). Prvi je hrvatski naziv, kao i talijanski i latinski, hiperonim. Vrančić za *falco*, *nis* navodi hrvatski *szokòl* i talijanski *falcone* (VRA 34).

43. **ficedula** smokvić ptica, volić, grmušica // beccafico.

U DIV 413 nalazimo *ficēdŭla*, *ae* "grmuša, volić (vrsta drozga)", u DIDL 653, CAM 264 *ficēdŭla*, *ae* "beccafico". André ima i *ficēdula*, *ae* i *ficēdula*, *ae* (ANDR 71). Hrvatski ornitonimi označuju više grmuša (*Sylvia*). Hirtz ima *grmuša*, *grmušica*, *grmuška* za rod *Sylvia*; *smokvar*, *smokvarica*, *smokvarić* za crnokapu grmušu (*Sylvia atricapilla*); *smokvarka* za grmušu čevrljinku (*Sylvia curruca*); *grmarica*, *volećuša* za veliku grmušu (*Sylvia hortensis*) (H 31). Talijanski stručni naziv *beccafico* označuje sivu grmušu (*Sylvia borin*), dok oblici toga tipa u talijanskim dijalektima označuju i druge grmuše.

44. **fringilla, -ae**, f. (Mart.) zeba // fringuello, uccello.

U DIDL 691 nalazimo *fringilla* e *frīgilla* (*anche fringuilla*), *ae* "fringuello", u CAM 275 *fringilla*, *ae* e *fringillus*, i "fringuello" - oboje dakle *Fringilla coelebs* (hrv. zeba, tal. Fringuello). André kao natuknicu navodi onomatopeju *fring-* i uz nju *fringillus*, *-ī*, *fringuillus*, *-ī* i *fringuilla*, *ae*. (ANDR 72). Hirtz ima *zeba*, *zebac*, *zeban*, *zebica*, *žebić*, *žuborica zeba* za *Fringilla coelebs* i *zebac*, *zebac gorski* za *Fringilla montifringilla* (sjeverna zeba).

45. **fulica, -ae**, f. (Cic.) lisk, kovačić, ptica vodena.

¹⁴ Skok drži rumunjske oblike *puiu*, *puică* balkanskim latinitetom. (SKOK III/72).

¹⁵ Hirtz za Vrbnik na Krku donosi *krajeva pelnica* koji također držimo paretimološkim od *pulica* (pelnica je pjenica). Usput, sami smo na otoku Krku (u dijelu koji otočani zovu *Šotovento*) zabilježili apelativ rumunjskog podrijetla *puljić* u značenju "ptičica, ptica".

¹⁶ Grčki *ἐρίθακος* "crven".

Liska (*Fulica atra*) je crna vodena ptica lako prepoznatljiva po uočljivoj bijeloj mrlji iznad kljuna pa su nazivi za nju uglavnom jednoznačni. André ima *fulica*, *-ae* i *fulix*, *-icis* (ANDR 75). Vrančić za *fulica* navodi hrv. *lizka* i tal. *folica* (VRA 40). U Hirtza nalazimo *lisak*, *lisarka*, *lisika*, *liska*, *liška*, *pliska* (H 21, s. v. *Fulica atra*). Prema našim istraživanjima u Istri i prema literaturi s kojom raspoložemo nazivi tipa *kovač(ic)* na hrvatskom se jezičnom prostoru rabe za djetlovke. U istriotskom Rovinja i piranskomletačkom zabilježili smo *fravo* (= kovač) za šumsku crvenrepku (*Phoenicurus phoenicurus*). Izvedenice od "kovač" u romanskim idiomima Italije označuju i neke druge vrste (npr. grmuše) - svim tim pticama zajednička je ili crna boja perja ili ponašanje koje ih dovodi u svezu s kovačkim zanatom. I liska je crna ptica, pa Jurin ne mora nužno biti u krivu.

46. **fulica** liska, pliska, ptica // *folica*.

V. prethodnu natuknicu.

47. **galbula** žuna, vuga // *graulo*, *uccello*.

Riječ je o vugi (*Oriolus oriolus*): *galbulus*, *-ī* (ANDR 79). Prema našim istraživanjima u Istri hrv. oblici tipa *žuna* češći su za žunu (*Picus viridis*) nego za vugu. U Hirtza nalazimo *voga*, *vuga*, *vugic*, *žuja*, *žujica*, *žujka*, *žuja*, *žuna*, *žunic* za *Oriolus oriolus* (H 26) i *žuna*, *žljuna*, *žona*, *žuma*, *žunic*, *žunja*, *žunjic* za rod *Picus* (H 28).

48. **galerita**, *-ae*, f. (Plin.) ludulinka, bahuljača // *lodola*.

André za *galērīta*, *galērītus* i *galērius* (ANDR 79) prema klasičnim izvorima dopušta značenje "poljska ševa" (*Alauda arvensis*) i "kukmasta ševa" (*Galerida cristata*) jer su to dvije ševe s kukmicom. To je doduše točno, ali sve ševe imaju kukmicu (neke je mogu skupiti tako da se ne vidi). *Galerida cristata* ne može sakriti kukmicu, ona je u nje izrazitija nego u ostalih ševa, pa kako u latinskom postoji ornitonim za poljsku ševu (*alauda*), ekonomično je pretpostaviti da je ovaj o kojem sada raspravljamo označavao isključivo, ili uglavnom, kukmastu ševu¹⁷. Uz pridjev *gālērītus* "sa šubarom, šubarom pokriven" koji nalazimo u DIV 433, CAM 281 i DIDL 710 samo potonji, prema Pliniju, daje i ornitonimsko značenje: "*galerita avis cappellaccia, allodola cristata*" - dakle "kukmasta ševa". Za fratrove ornitonime v. 6. Što se pak talijanskog ornitonima tiče, on danas označuje poljsku, a ne kukmastu, ševu - što ne mora biti greška ako prihvatimo Andréjevo mišljenje, i ono što smo rekli u bilješki 17., a i činjenicu da su nazivi za vrstu *Alauda arvensis* opći za sve ševe. I Faust Vrančić je lat. *galerita* na talijanski preveo kao *lodola*, dok za hrvatski navodi *vahulyacsa* (VRA 41).

49. **grus**, *-is*, m. et f. (Mart.) ždral // *grue*.

Oblik *ždral* je i hrvatski stručni naziv za vrstu *Grus grus*. Nazivi se za ovu pticu ne miješaju s drugim ornitonimima. André u istom značenju ima *grūs*, *gruis* (ANDR 89). Vrančić uz *grus* navodi *xdral* (VRA 43).

¹⁷ Istini za volju nazivi se za ševe miješaju (što smo sami utvrdili i u Istri), ali nije teško odrediti koju je vrstu pojedini naziv prvotno označavao.

50. **hierax, -acis**, m. (Justin.) jastreb, piljuh ptica.

V. 2. i 60.

51. **hirundo, -inis**, f. (Plin.) lastovica.

V. 26. Latinski se naziv za lastavicu spominje i u Appendix Probi kao 66. par: *hirundo non harundo*. Vrančić kao hrvatski ekvivalent za *hirundo* navodi *latovicza* (VRA 44).

52. **immifficlus, -i**, (Plin.) vrsta ptice orla, oli mrcinjaša // spezie d'aquila, o d'avoltoso.

U latinskim repertoarima s kojima raspoložemo ne nalazimo sličnih oblika, pa nam preostaje da vjerujemo hrvatskim i talijanskim ekvivalentima koje fratar navodi uz ovu natuknicu. Riječ je dakle o nekom orlu (Aquila) ili supu (Gyps). U Hirtza imamo *mrcinar*, *mrcinaš*, *mrcinjak*, *mrcinjaš*, *mrlinaš*, *mrlinjaš* za rod Gyps (H 22). V. i 13.

53. **iyx, -iungis**, f., *avis que aliter torquilla* (Plin.) ptica krivo(v)rat oli krivovrata, koja imade jazičak kao zmija // sorta d'uccello di vari colori, che ha lingua simile a serpenti.

Riječ je o vijoglavu (Junx torquilla). Hirtz navodi *krivovratat* (H 23, s. v. Junx torquilla). André ima *iyx* (**iungis*) (ANDR 96).

54. **lagopus, -olis**, f. (Plin.) bila jarebica // pernice bianca.

Riječ je o alpskoj snježnici (Lagopus mutus). André ima *lagōpūs, -odis*: "Transcription du grec λαγώπους dans Pline." (ANDR 97). Hirtz uz *Lagopus mutus* navodi *bijela jarebica* (H 23).

55. **luscinia, -ae**, f. slavić // rusignuolo.

V. 4. I André ornitonim *luscinia, -ae* navodi u značenju "slavuj" (= *Erythacus megarhynchos*¹⁸).

56. **melanocoriphus, -i**, m. (Plin.) volić, grmušica, ptica smokvica // beccafico, uccello; codirosso.

André navodi da je *melanocoryphus, -ī* "transcription du grec μελανοκόριφος" (ANDR 99). Latinski je ornimin sinoniman s *ficedula*. V. 43.

57. **mergus, -i**, m. (Ovid.) ptica vodena norac // smergo, uccello; corvo marino.

André (ANDR 101) ima *mergus, -ī*, prema Pliniju i drugima, u značenju "kormoran" (*Phalacrocorax carbo*), a u DIV 646 nalazimo *mërgus, i* "ronac, ptica povodnica" (prema Horaciju i Ovidiju). Nazivi tipa *norac, nrorac* i sl. u hrvatskim govorima pokrivaju i porodicu gnjuraca (*Podicipedidae*), a praktično i sve patke koje izrazitije rone.

58. **merula, -ae**, f. (Cic.) kos, kosović, kosovica // merlo.

André uz *merula, -ae* ima i u m. r. *merulus, -ī* (ANDR 103). Kos (*Turdus merula*) poznata je i lako prepoznatljiva ptica crna perja i žuta kljuna pa su nazivi za nju u pojedinim jezicima manje-više jedinstveni i ne miješaju se nikada s nazivima za druge vrste. Za kosa smo u istarskim romanskim idiomima zabilježili samo nazive tipa *merlo*, u hrvatskim i

¹⁸ U ornitološkoj literaturi češće *Luscinia megarhynchos*.

slovenskim tipa *kos* - osim u Brovinju i Raklju gdje smo zapisali *žutokljūnac*, odnosno *žutokljūnāc*.

59. **miliaria, -ae**, f. (Var.) vuga // ortolano, uccello.

Latinski ornitonim izvedenica je od *mīlium* "proso" (DIV 659)¹⁹ i prema Andréju pokriva nekoliko ptica iz porodice strnadica (Emberizidae) - ANDR 104, s. v. *miliāria, -ae*. Tal. *ortolano* je vrtna strnadica (*Emberiza hortulana*). Teško je opravdati Jurinov hrvatski ekvivalenat: vuga (*Oriolus oriolus*) - v. 59. - hrani se kukcima i plodovima, a ne sjemenjem. Premda većina strnadica ima žutila u perju (najviše *Emberiza citrinella* - žuta strnadica²⁰), držimo da je fratar (pretpostavljamo zaveden upravo žutom bojom koja se zacijelo spominje u opisima kojima se služio) pogriješio jer se nazivi za vugu i strnadice, barem prema podacima s kojima raspolažemo, nigdje ne miješaju.

60. **milvus, -i**, m. (Ter.) piljug, piljuh, piljužina, vrtsa jastreba, po prines, žestok razdrpavac.

André navodi *mīluus, -ī* (ANDR 104) za vrste *Milvus milvus* (crvena lunja) i *Milvus migrans* (crna lunja) uz napomenu da je identifikacija naziva problematična. Divković uz *mīluus, i* piše da riječ "pjesnici izgovaraju kadšto radi stiha *milvus*" i daje značenje "soko golubār, jastrijeb, razbojnik" (DIV 651). Prema našim anketama nazivi tipa *piljuh, piljug* ponajprije se koriste za vrstu *Accipiter gentilis* (jastreb) a oni tipa *jastreb* za *Accipiter nisus* (kobac), no ima i obratnih distribucija; nadalje i nazivi tipa *piljuh* i oni tipa *jastreb* koriste se i kao hiperonimi (opći nazivi) za sve sokolovke (Falconiformes) - svi su predstavnici reda izuzetno slični pa se u pučkoj nomenklaturi nazivi redovito miješaju, pa je uvijek teško, ako ne i nemoguće, utvrditi koju vrstu pokriva koji naziv. V. i 2.

61. **mortacilla, -ae**, f. (Var.) pliska // cutrettola.

Ne nalazimo oblika s *-r-* (pučka etimologija?). André za pastirice (Motacillae) ima *mōtācilla, -ae* (ANDR 108). Hirtz navodi pliska za rod *Motacilla* i *pliska bijela, pliska-liska, pliskavica bijela, pliskuša bijela* za bijelu pastiricu (*Motacilla alba*). Tal. *cutrettola* je žuta (*Motacilla flava*), a *squassacoda* bijela pastirica.

62. **motacilla** pliska, ptica vodena // squassacoda.

V. prethodnu natuknicu.

63. **nisus, -i**, m. (Plin.) ptica lova, kraguljac // smeriglio.

Kao što je već rečeno, kad je riječ o sokolovkama (Falconiformes) teško je točno utvrditi vrstu (v. 2.). S. v. *nisus* Vrančić ima *kraguly* za hrvatski i *sparauiero* za talijanski (VRA 66). Tal. *sparviero* je kobac (*Accipiter nisus*) a *smeriglio* mali sokol²¹ (*Falco columbarius*). Hirtz ima *kraguj, kragujac, kragujak, kragujica, kragul, kragulj, kraguljac,*

¹⁹ U DIDL 1004 nalazimo i pridjev *mīliārius e millīārius* "di miglio, che si nutre di miglio".

²⁰ I vrtna strnadica ima uočljivo žutu volju.

²¹ U Hirtza sokol kraguljić.

kraguljčić, kraguljčina, kraguljic, kraguljić za kopca i *kraguljčina, kraguljičina, kraguljina* za jastreba (*Accipiter gentilis*). André je u određivanju ornitonima *nisus, -ī* jednoznačan, zaključuje da je riječ o bukoču (*Pandion haliaëtus*), također sokolovki - ANDR 109.

64. **noctua, -ae**, f. (Var.) ćuk, kukuežin, kukviža, sova // *civetta, uccello notturno*.

U latinskim rječnicima kojima se služimo nalazimo *nxctua, ae* "ćuk" (DIV 699); *noctua, ae* "nottola"²², *civetta* (CAM 446), *noctūa, ae* "civetta, nottola" (DIDL 1054). André prema klasičnim izvorima zaključuje da bi *noctua, -ae* (*noctuba*, Itala) moglo značiti i "noćna ptica općenito", i "nekoliko vrsta sovki (*Strigiformes*)" i "netopir". Vrančić za *noctua* daje hrv. *szova* i tal. *nottola* (VRA 66). Za hrv. *ćuk* i tal. *civetta* v. 27., za *kukuežin* i *kukviža* 15. i za *sova* 19.

65. **olor, -oris**, f. (Virg.) labud, kuf // *cigno*.

Za rod labudova (*Cygnus*) Hirtz ima *guf, kuf, kup, labed, labuče, labučić, labud, labudica, labudić, labut, labutić* (H 20), André za labuda donosi *olor, olōris* (ANDR 111), a Vrančić uz latinsko *olor* za hrv. navodi *labut* a za tal. *cigno* (VRA 70).

66. **onocrotalus, -i**, m. (Plin.) ptica nesić // *grotto, uccello*.

Za pelikana (*Pelecanus*) André ima *onocrotalus (-os), -ī* (ANDR 113). U Hirtza nalazimo *nejasit, nenasit, nesić, nesičina, nesit* (H 27 - za rod *Pelecanus*). Tal. *grotto* je prema mletačkom nazivu za pelikana *gròto* (VOV 124).

67. **ossifragus, -i**, m. (Plin.) nika ptica koja kljunom razbije kosti // *frosone*.

U DIDL 1111 nalazimo *ossiřrāga, ae e assiřrāgus, i* u znač. "aquila marina"²³. Prema klasičnim piscima André zaključuje da ornitonimi *ossifraga, -ae, ossifragus, -ī, ossifraga auis* označuju neke vrste većih orlova koji ulovljenu žrtvu spuste s visine tako da joj polome kosti. Nije dakle riječ o ptici koja lomi kosti kljunom. Tal. *frosone* je batokljun (*Coccothraustes coccothraustes*), ptici koja ima debeo kljun ali niti je mesožder niti je u stanju njime lomiti kosti.

68. **palumba, -ae**, m. (Prop.) divlji golub // *colombo salvatico*.

Latinski repertoari kojima se služimo za ornitonime tipa *palumba* daju značenje divlji golub (*Columba livia*). Vrančić uz *palumbus* kao hrv. daje *divvyi golub* (VRA 73). Uz druge pučke ornitonime i u Hirtza za *Columba livia* nalazimo *divlji golub* (H 18).

69. **parra, -ae**, f. (Hor.) nika ptica zlogodina // *spezie d'uccello di cattivo*.

Divković uz lemu *parra, ae* navodi isto, "nekaka ptica zlokobnica", i nastavlja "po svoj prilici sova" (DIV 753). Gotovo identično i u DIDL 1130 uz isti oblik: "uccello di cattivo augurio, non bene identificato, forse civetta". Autori CAM ne ograđuju se od značenja, navode dva: "**parra**, ae, f.: upupa; picchio; uccello di cattivo augurio" (str. 488). André raspravljaajući o lemi *parra, -ae et parrus, -ī* pretpostavlja više značenja, od sovki, preko

²² *Nottola* može značiti "leganj (*Caprimulgus europaeus*)" "šišmiš" ili "ćuk".

²³ Dakle štekavac (*Haliaëtus albicilla*).

djetlovki i legnja, do sjenice: "A basse époque, soit qu'il s'agisse d'un homonyme, soit que, *parra, parrus* ayant perdu le sens d' "engoulement", les formes aient été disponibles sans qu'on voie la raison de ce glissement de sens entre deux oiseaux très dissemblables, on les rencontre dans les gloses avec la valeur nouvelle de mésange (genre *Parus*). " (ANDR 119).

70. **passer, -eris**, m. (Cic.) vrebac (fem. gen.; genit.: vrebce), rebac // passera, passere.

Vrabac (*Passer domesticus*) poznata je ptica, česta je i po gradovima i po selima i nazivi se za nju ne miješaju s nazivima za druge ptice. André ima *passer, -eris* (ANDR 120). Hirtz navodi *vrabac, rabac, rebec, rebak, repak, repac, repak, repčić, vrebac, vrijebac* (H 27, s. v. *Passer domesticus*). Vrančić uz lat. *passer* za hrv. donosi *rebac* a za tal. *passere* (VRA 74).

71. **passer solitarius** modrokos, ptica od samoće // passera solitaria.

Za modrokosa (*Monticola solitarius*) André ima *passer solitarius* (ANDR 121), a u Hirtza nalazimo sljedeće ornitonime srodne fratrovu: *modri kos, modri kosovac, modrokos, modrokus* (H 25).

72. **pellicanus, -i**, m. (Hieron.) pelikan // pellicano, sorta d'uccello.

Pitanje je je li Jurin znao da je pellicanus = onocrotalus; nesić = pelikan i grotto = pellicano (v. 66.). André ima i ♂ i ♀: *pelicānus, -ī, pelecāna, -ae* (ANDR 122). Za rod *Pelecanus* Hirtz ima *pelikan* i *pelikanska ptica* (H 27).

73. **perdix, -icis**, f. (Plin.) jarebica, griva // pernice.

Oblik *jarebica* odgovara trčki (*Perdix perdix*) ili općenito rodu *Perdix*, a *griva* jarebici kamenjarki (*Alectoris graeca*). Za rod *Perdix* Hirtz bilježi *jareb, jarebac, jarebica, jereb, jerebica* (H 27), a za *Alectoris graeca* *griva, grivašica, grivina, grivka, grivna, grivnica, grivnjača, grivoč* (H 14). Vrančić je precizniji, lat. *perdix* određuje jednoznačno: *yareb* za hrvatski i *pernice* za talijanski (VRA 76). André ima *perdix, -icis* (ANDR 124).

74. **phalacrocorax, -racis**, m. (Plin.) vodeni gavran // corvo aquatico.

Hirtz navodi ornitonim *vodeni gavran* za velikoga vranca (*Phalacrocorax carbo*) (H 27). André za *phalacrocorax, -acis* veli da je "transcription du un forme grecque *φαλακρόκοραξ 'corbeau chauve' non attestée" (ANDR 124).

75. **phasiana, -ae**, f. (Plin.) gnetea, divlja kokoš // fagiana.

Riječ je fazanovoj ženki (*Phasianus colchicus* ♀). Za rod *Phasianus* Hirtz navodi *gnjetao, gnjetelica, gnjetelić, gnjetelj, gnjeteljić, gnjeteo, gnjetevka* (H 27). André s. v. *phāsīānus, -ī* navodi i *phāsīāna, -ae* (ANDR 125). Vrančić ima samo *phasianus* koje na hrv. prevodi kao *façov* (VRA 77).

76. **phasianus, -i**, m. (Mart.) gneteo, divlji pivac, kokot // fagiano.

V. gornju natuknicu.

77. **philomela, -ae**, f. (Ovid.) slavić // rosignuolo.

V. 4. Za Slavuja (*Eriothacus megarhynchos*) André navodi *philomēla, -ae* (ANDR 126).

78. **pica, -ae**, m. svraka, ćola // pica; o gazza

Prvi ekvivalenat uz ovaj i sljedeći latinski ornitonim isti je. Prema našim istraživanjima u Istri nazivi se za svraku (*Pica pica*) miješaju s nazivima za šojku (*Garrulus glandarius*). No to ne vrijedi samo u Istri. I latinski prirodopisci bilježe dva naziva koji pokrivaju obje vrste: *sissa*, *-ae* (ANDR 57) i *pīca*, *-ae* (ANDR 127). Potonji se ornitonim pojavljuje i s kvalifikatorima, pa tako *pīca glandāris* označuje samo šojku, a *pica uaria* samo svraku (ANDR 128). Slično je i u talijanskim govorima. Pígafteta ima *chéca* "Pica pica" i *chèche* "Garrulus glandarius" (VOV 56); Giglioli za Veneto bilježi *gaza* u oba značenja, a za Furlaniju, također u oba značenja, *cheche* (sve GIG 14-15). Hirtz za *Garrulus glandarius* ima *sojka*, *sojkača*, *svojka*, *šoja*, *šojka*, *švojka* (H 22), a za *Pica pica* *svrače*, *svračica*, *svraka*, *svrakeljica*, *švraka*, *švrakarica* (H 28). Vrančić za lat. *pica* daje hrv. *strakaa* i tal. *gazza* (VRA 77). Nazivi tipa *čola/čora* uglavnom označuju čavku (*Corvus monedula*), no nije rijetko da se rabe i za druge vrste vrana (*Corvidae*). U Hirtza nalazimo samo *čorka* - za šojku (H 22).

79. **pica glandaria** svraka, šojka // ghiandaja, uccello noto.

V. prethodnu natuknicu.

80. **picus** batakljun // picchio, uccello.

Latinski i talijanski ornitonim govore nam da je riječ nekoj djetlovki (*Picidae*) - André navodi *pīcus*, *-ī* (ANDR 128). Vrančić je uz *picus* na mjestu gdje bi trebao doći hrvatski ekvivalenat ostavio bjelinu. Što se Jurinova hrv. naziva tiče, premda bi se semantički lako mogao opravdati za naš referent, držimo da je pogrešan. Prema našim istraživanjima u Istri nazivi tipa *batokljun*, *batibeko* i sl. uvijek označuju batokljuna (*Coccothraustes coccothraustes*), nikada djetlice, a prema literaturi s kojom raspoložemo isto je i u okolnim idiomima Italije pa sumnjamo da bi u Dalmaciji moglo biti drukčije. Ni Hirtz za djetlovke nema ni jedan jedini naziv tipa *batakljun*, dok za *Coccothraustes coccothraustes* navodi *batakljun*, *batokljun*, *batokljunica* (H 18).

81. **plancus, -i**, m. (Plin.) vrsta orla // planco, spezie d'aquila.

Nije jasno je li pogriješio prepisivač ili fratar. U Plinija stoji *plangus* - *plangus, ī* "transcription du grec πλάγγος (Aristote...) dans Pline" (ANDR 131); *plangus i* "specie di aquila, Plin." (DIDL 1195).

82. **querquedula** neka ptica koja žive na vodi i na suhu // germe, germoglio²⁴.

Prema latinskim rječnicima zaključujemo da je riječ o kržulji (*Anas crecca*): *quequēūla*, *ae* "alzavola, uccello di palude" (DIDL 1308); *querquēdula* (*-tula*) (ANDR 136).

83. **regariolus** trtak // reattino, uccello noto.

Za *trtak* v. 40. Latinski ornitonimi tipa *rex* označuju tri ptičje vrste, palčića (*Troglodytes troglodytes*), vatroglavog kraljića (*Regulus ignicapillus*) i zlatoglavog kraljića (*Regulus regulus*). André ima *rēgāliolus*, *-ī*, *rēgariolus*, *-i*, *rēgulus*, *-ī*, *rex auium* (ANDR

²⁴ ?

138, 139) - prva dva naziva označuju samo kraljiće, dok potonja dva i kraljiće i palčića. Nazivi se za te tri ptice, prema našim istraživanjima, miješaju i u Istri. Hirtz ima oblike tipa *trtak* samo za palčića.

84. **scolopax, gallinago** bena, ptica // accegia.

Drugi latinski ornitonim ne nalazimo u latinskim repertoarima kojima se služimo; nema ga ni Vrančić. Prvi označuje šljuku (*Scolopax rusticola*): *scolopāx, -acis* (ANDR 142); *scōlōpax, scolopācis* (DIDL 1417). Hirtz ima *benā, benac, benica* (H 30, s. v. *Scolopax rusticola*).

85. **sturnus, -i**, m., *genus avis gredatim volans* (Plin.) ptica čvrljak // stornello, storno.

Za čvorka (*Sturnus vulgaris*) Hirtz navodi *cvrljak, cvrljik, čkvrlj, čvrlj, čvrljak* (H 31). Vrančić za lat. *sturnus* daje hrv. *csvarly* (VRA 102). U istom značenju André ima *sturnus, -ī* (ANDR 147).

86. **tinnunculus, -i**, m. (Col.) vrsta jastrepa (!) // gheppio, uccel di rapina.

Da se pučki nazivi za sokolovke miješaju i da je teško odrediti vrstu na koju se pojedini ornitonim odnosi već smo rekli (v. 2. i 60.). To se miješanje lijepo vidi u u Jurinovu rječniku. Uz ovu se natuknicu zadovoljio hiperonimom da bi uz isti oblik na drugom mjestu (v. sljedeću natuknicu) stavio *jastreb* i *tresigaća* - za prvi ornitonim v. 2. Hirtz ima *tresigaća, tresigaća orle, tresigaća orlič, tresilojić* za vjetrušu (*Falco tinnunculus*) (H 21). Za tal. također daje različite oblike, *gheppio* i *acertello*: riječ je doduše o dvije jako slične vrste, prvi naziv označuje vrstu *Falco tinnunculus*, a drugi *Falco tinnunculoides*. André za ornitonim *tin(n)unculus, -ī* daje dva značenja: "vjetruša" i "bjelonokta vjetruša (*Falco naumanni*)" (ANDR 153).

87. **tinnunculus** jastreb, tresigaća // acertello.

V. prethodnu natuknicu.

88. **titus, -ii**, m. (Var.) vrsta ptice prilične golubu.

To jest vrst goluba. U istarskim smo romanskim govorima zabilježili *todòn*²⁵ za istromletački u Krnici i Medulinu te za istriotski u Balama, Galižani, Rovinju, Šišanu i Vodnjanu. U literaturi s kojom se služimo za prostor sjeverne Italije ne nalazimo paralela. No srodni su ornitonimi u uporabi u idiomima južne Italije: Giglioli za sardski navodi *tido, tidoni, tidone* u znač. "Columba palumbus" te *tidoni* i *tidu* u znač. "Columba oenas" (GIG 328); Spano ima *tidòne, tidu* i *tudòne* za *Columba palumbus* (SP 396 i 403); Salvadori za Sardiniju bilježi *tidoni* i *tidone*, za Siciliju *tuduni* te za Maltu *tudun* (SAL 177). Svi su ovi oblici potekli od lat. *titus* (REW 8762). André je prema klasičnim izvorima zaključio da je značenje ornitonima *titus, -ī* "golub grivnjaš (*Columba palumbus*)".

89. **trochilus, regaliolus** trtak, trlj ptica, štarko, orušjac (orušiac?), kralj ptica // re degli uccelli; reillo; ruzzetto.

²⁵ Oblici toga tipa postoje i u hrvatskim istarskim govorima kao posuđenice.

V. 40. i 83. Za *orušnjac* ne nalazimo paralela ali mogla bi biti izvedenica od *orao* - najmanja ptica imenuje se imenom za najveću²⁶. Za *štarko* usp. *strkić, strko* (H 32, s. v. *Troglodytes troglodytes*).

90. **turda, -ae**, m. (Pers.) drozka // tordo femina.

V. 92.

91. **turdelix, -icis**, m., **turdillus, -i**, m. (Var., Sen.) tić, drozak // picciolo tordo.

Nije jasno je li oblik *tić* u ovom slučaju samo odrednica ili je to naziv za drozda (*Turdus*). Ne raspoložemo s podacima da se negdje tu pticu naziva jednostavno "ptica" premda u ornitonimiji to nije neobično (v. 40.). Za *drozak* v. sljedeću natuknicu.

92. **turdus, -i**, m. (Var.) drozak, drozod, drozog // tordo.

Za razne drozdove André ima *turdēla, -ae, turdelīx, -icis, turdus, -ī, turda, -ae* (ANDR 157). Oblici tipa *drozak* prošireni su diljem hrvatskog jezičnog prostora: *droz, drozak, drozag, drozd, drozda, drozdak...* (H 32, s. v. *Turdus*). Vrančić za *turdus* daje *drony* - Hirtz ima *dronj, dronjak, dronjić* (H, loc. cit.).

93. **turtur, -uris**, m. (Cic.) grlica // tortora.

Prema Andréu ornitonim *turtur, -uris* označavao je i grlicu (*Streptopelia turtur*) i gugutku (*Streptopelia decaocto*) (ANDR 158). Hirtz ima *gerlica, grlica, grla, grlac, grle, grličica, grličić...* (H 30, s. v. *Streptopelia turtur*).

94. **ulula, -ae**, f. ćuk, bukoč, jeina, sova // alocco; ulula, barbagianni, allocco, uccello.

Za *ćuk* v. 27., a za ostala tri ornitonima 19. Vrančić uz *vlula* daje hrv. *szova* (VRA 115).

95. **upupa** božji kokot, kokotić // upupa, upega.

André određuje ornitonim *upupa, -ae* jednoznačno (ANDR 163) - doista, pupavac (*Upupa epops*) je lako prepoznatljiva i poznata ptica čiji se nazivi ne koriste za druge vrste. U Hirtza nalazimo jako puno naziva tipa "božji pijetao", izdvajamo *božji koko, božji kokot, božji kokotić* (H 33). Nazivi toga tipa, *božji petešić*, za tu su pticu najčešći i u Istri.

96. **vultur** ora(o) mrcinjaš, kostož(d)er // avoltojo.

Za prvi hrv. oblik v. 52. Za drugi usp.: *kostober, kostobera, kostoberina, kostolom, kostolomni orao, kostožder* (H 22, s. v. *Gypaëtus barbatus*²⁷). André veli da je u latinskom jeziku ornitonim *uoltur (uultur), -uris* označavao više vrsta lješinara (ANDR 162). Vrančić lat. *vultur* prevodi na hrv. kao *pilyuh* (VRA 117).

²⁶ U paradigmi za palčica (najmanju pticu) u Istri smo zabilježili i nazive koji uobličuju sem "bik".

²⁷ Hrv. stručni naziv je *kostoberina*.

Popis hrvatskih ornitonima:

- bahuljača - 6., 28., 34., 48.
batakljun - 80.
bena - 84.
bila jarebica - 54.
božji kokot - 95.
bukoč - 19., 20., 94.
cijuk - 40.
čaplja - 14.
čvrljak - 85.
čvrljuga - 6., 7.
ćola - 79.
ćuk - 27., 64., 94.
divlja kokoš - 75.
divlji golub - 68.
divlji pivac - 76.
drepan ptica - 39.
drozak - 91., 92.
drozka - 90.
drozod - 92.
drozog - 92.
gardelin - 1., 23.
gavran - 31, 33.
gnetea - 75.
gneteo - 76.
golubica - 30.
griva - 73.
grlica - 93.
grmušica - 43., 56.
jarebica - 73.
jastreb - 2., 50., 87.
jastreb (vrsta jastreba) - 60.
jei - 19.
jeina - 19., 94.
je(j)ina - 20.

kalandra - 3.
karža - 18.
karžulja ptica - 18.
kokot - 76.
kokotić - 95.
kos - 58.
kosovica - 58.
kosović - 58.
(ptica) kovač - 9.
kovačić - 45.
kraguljac - 63.
krivo(v)rat - 53.
krivovrata - 53.
kroguljin(a)c - 5.
kuf - 65.
kukavica - 29., 36.
kukuežin - 64.
kukviža (vrsta kukviže) - 15., 64.
labud - 65.
lastotica - 38.
lastovica - 51.
lastovičica - 26.
lisk - 45.
liska - 45.
ludulinka - 25.
modorokos - 71.
morski slavić - 8.
(vrsta ptice orla, oli) mrcinjaša - 52.
(ptica) nesić - 66.
(ptica vodena) norac - 57.
oral - 13.
(vrsta ptice) orla, (oli mrcinjaša) - 52.
orušjac - 89.
patka - 10.
pelikan - 72.

piljug - 50., 60.
piljuh - 60.
piljužina - 60.
pliska - 45., 61., 62.
pripelica - 35.
prepelica - 35.
rebac - 70.
sivac - 42.
slavić morski - 9.
slavić - 4., 55., 77.
(ptica) smokvica - 56.
smokvić ptica - 43.
soha - 19.
soko - 2., 42.
soko(l) (vrsta tice, vrsta nikog sokola) - 16.
sova - 19., 64., 94.
srdanica - 6., 28.
srpokril - 12.
svraka - 78., 79.
šojka - 79.
štarko - 89.
tić - 91.
tresigaća - 87.
trlj - 40.
tlj ptica - 89.
trstak - 40.
trtak - 83., 89.
vidulinka - 6., 28., 48.
vodeni gavran - 74.
volić - 43., 56.
vrana - 32.
vrebac - 70.
vuga - 47., 59.
zeba - 44.
ždral - 49.
žuna - 47.

KRATICE CITIRANIH DJELA

ANDR - Jacques André, *Les noms d'oiseaux en latin*, Librairie C. Klincksieck, Pariz, 1967.

ARJ - *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-XXIII, JAZU, Zagreb, 1880-1976.

BEZ - F. Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika*, I-II (A-O), SAZU, Ljubljana, 1977, 1982.

BOE - G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Mletci, 1856.

BREMs - T. Jan (skratio, preradio i dopunio), *Brehm v barvah - velika knjiga o živalih*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1978.

CAM - G. Campanini - G. Carboni, *Vocabolario latino-italiano italiano-latino*, Paravia, Torino 1961.

DEI - C. Battisti - G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, I-IV, G. Barbra Editore, Firenze, 1975.

DIDL - E. Bianchi - R. Bianchi - O. Lelli, *Dizionario illustrato della lingua latina*, Le Monnier, Firenze, 1982.

DIV - M. Divković, *Latinsko - hrvatski rječnik za škole*, Zagreb, 1900 (reprint izdanje iz 1980.).

GIG - E. H. Giglioli, *Avifauna italica*, Le Monnier, Firenze, 1886.

H - N. Fink, *Imenik znanstvenih naziva životinja obrađenih u "Rječniku narodnih zoologičkih naziva" (vodozemci - ptice - ribe) Prof. dra. M. Hirtza*, HAZU, Zagreb 1956.

HIRTZ - M. Hirtz, *Rječnik narodnih zoologičkih naziva*, Knjiga druga: ptice (aves), JAZU, Zagreb, 1938-1947.

IO - G. Filipi, *Istarska ornitonimija: etimologijski rječnik pučkog nazivlja*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1994.

JaFa - V. Vinja, *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva*, I-II, JAZU-Logos, Zagreb-Split, 1986.

PUT - Valentin Putanec, *Francusko-hrvatskosrpski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb 1957.

REW - W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1972.

SAL - T. Salvadori, *Fauna d'Italia. Uccelli*, Forni Editore, Bologna, 1971 (reprint milanskog izdanja iz 1872).

SENC - S. Senc, *Grčko-hrvatski rječnik za škole*, Zagreb 1988 (reprint izdanja iz 1910).

SKOK - P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, JAZU, Zagreb, 1971-1974.

SP - S. Spano, *Vocabolario sardo-italiano e italiano-sardo*, Arnaldo Forni Editore, 1981 (reprint izdanja iz 1851).

SR - G. Sušić - D. Radović, *Hrvatska ornitološka nomenklatura zapadnog palearktika i nekih vrsta ostalih zoogeografskih regija*, u *Ornitologija u Hrvatskoj*, JAZU, Zagreb, 1988, STR: 213-263.

ULL - S. Ullman, *Semantics. An introduction to the science of meaning*, Oxford, 1972.

VRA - F. Vrančić, *Rječnik pet najuglednijih evropskih jezika: latinskog, talijanskog, njemačkog, hrvatskog i mađarskog*, Liber, Zagreb, 1971. (pretisak izdanja iz 1595. u Mlečima)

VOV - A. Pigafetta, *Vocabolario ornitologico veneto*, Padova 1975.

THE BIRD-NAMES IN THE JOSIP JURIN'S MANUSCRIPT

S u m m a r y

The paper deals with 96 bird-names from the latin-croatian-italian vocabulary in manuscript. The manuscript is from XVIII century and is kept in the St. Lovre's monastery in Šibenik. The terms were excerpted by Jadran Kale, curator of the Šibenik's regional museum.

GLI ORNITONIMI NEL VOCABOLARIO MANOSCRITTO DI FRA JOSIP JURIN

R i a s s u n t o

Nell'articolo si trattano gli ornitonomi (nomi degli uccelli) che fra Josip Jurin raccolse nel vocabolario latino-croato-italiano, conservato in forma manoscritta nel convento francescano di S. Lorenzo a Sebenico. Il manoscritto risale all'afine del XVIII secolo ed è costituito da tre volumi, con un totale di 2600 pagine. Il secondo e il terzo volume sono una specie di complemento al primo volume. La terminologia qui analizzata è stata trascritta e concessa in consultazione dal mg. Jadran Kale, conservatore del Musco Regionale a Sebenico.